

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Distinctio vigesima nona.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

addito iuramento non est certior quam consensus de presenti conditionatus conditionibus presentibus, vel presentibus, vel futuris de necessario, imò consensus sic conditionatus est certior, sicut certior est exhibitio rei quã eius promissio quantumcumque vallata iuramento: per consensus enim de presentibus predictis modis conditionatum sit actualis exhibitio rei, per sponsalia autem iuramento firmata non fit, nisi promissio: quia iuramento cum adhibeatur ad confirmationem dictorum illud tantum confirmatur, quod in dictis significatur, nec significatum mutat. Et ideo cum verba de futuro, ex sua significatione habeant quòd non faciant matrimonium, sed solum sponsonem matrimonii, ideo iuramentum adueniens solum confirmat sponsalia, sed non transfert ea in matrimonium.

Sententia huius distinctionis. XXIIX.
in generali & speciali.

OPortet autem. Superius determinavit Magister de causa efficiente matrimonii: hic determinat de cause efficientis impedimentis ne consensus matrimonium facere possit. Et dividitur in duas. Primo determinat de impedimento coactionis. Secundo de impedimento erroris. Secunda ibi, dist. 30. nec solum. Prima est presentis lectionis, & dividitur in tres. Primo ostendit quomodo coactio impedit matrimonium. Secundo ostendit quòd post coactionem si liber consensus aduenit, matrimonium verum est. Tertio ostendit qualiter intelligendum sit quòd aliquis dicatur consentire. Secunda ibi, verumtamen qui inuiti. Tertia ibi, consentire autem probatur.

2 IN speciali sic procedit dicens: quòd consensus per coactionem extortus non facit matrimonium, quia nec consensus appellari debet, quòd auctoritatis confirmat. Postea dicit quòd post talem coactionem si sequens consensus interuenit, utpote si simul cohabitent & contra matrimonium non reclamant, prior coactio matrimonio non nocet. Ultimo dicit quòd ille dicitur consentire qui manifestè & euidenter non contradicit, & talis tacitus consensus non solum matrimonium, sed etiam sponsalia prius facta confirmat.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum consensus possit esse coactus: vel vtrum voluntas possit cogi ad consensum vel ad quemcumque alium actum.

In 2. d. 25. q. 3.

Circa distinctionem istam primò queritur, vtrum consensus possit esse coactus: vel generalius, vtrum voluntas possit cogi ad consensum vel ad quemcumque alium actum. Et videtur quòd sic: quia intellectus videtur esse nobilior voluntate, sed intellectus potest cogi per demonstrationem ad consentiendum alicui conclusioni, ergo & voluntas potest cogi ad consentiendum alicui sibi proposito.

2 Item violentum seu coactum opponitur naturali & voluntario (vt patet ex 3. Ethic.) Ex quo sic arguitur: quòd duo motus sunt contrarii si vnus est naturalis alter est violentus, vt patet in motu lapidis sursum & deorsum, ergo similiter in contrariis actibus voluntatis si vnus est voluntarius, contrarius est violentus, sed voluntas successiue habet actus contrarios (quandoque enim volumus frigeferre quandoque calere) cum ergo constet vnus esse voluntarium, relinquatur quòd reliquus sit violentus.

3 Item omne triste videtur esse violentum (tristitia enim est de his quæ nobis nolentibus accidunt) sed multa volumus cum tristitia, ergo violenta.

4 IN contrarium arguitur: quia quòd maximè liberum est non potest cogi, sed voluntas maximè libera est, ergo non potest cogi.

5 R E S P O N S I O. Distingendum est primò secundum terminos questionis de coactione, & de actibus voluntatis, deinde descendatur ad solutionem questionis. Quantum ad primum aduertendum est quòd duplex est actus voluntatis, vnus ab ea immediatè elicitus, vt velle & nolle: alius imperatus ab ea, vt sunt actus omnium potentiarum quæ subiiciuntur imperio voluntatis, vt percutere,

currere, & sic de similibus. Similiter duplex est coactio, vna dicta simplex, cum aliquid mouetur in contrariū suæ inclinationis, vel impeditur ab ea: sicut dum lapis mouetur sursum vel impeditur ne descendat deorsum, & hoc potest dici compulsio. Alia est coactio secundum quid quæ potest dici impulsio, quæ magis est quædam inductio quam coactio vt postea magis patebit.

6 Loquendo ergo primò de coactione simpliciter & de actu à voluntate imperato, dicendum quòd voluntas potest cogi. Cuius ratio est, quia omnis potentia cuius actus est in materia subiecta contrarietati potest impediiri vel impelli in contrarium per potentiam fortioris virtutis, sed aliqui actus imperati à voluntate sunt in materia subiecta contrarietati, quia in materia corporali inferiore (vt currere, percutere) ergo possunt impediiri, & contrarium fieri per prædominium maioris virtutis: & hoc patet ad sensum, volens enim ire aliquò, potest impediiri, ne vadat & trahi in oppositum, & hoc est coactio simpliciter.

7 Loquendo autem de actu à voluntate elicto an ad eum possit voluntas simpliciter cogi, cum coactio accipiat, vt dictum est, pro impedimento actus & pro impulsione in contrariū, possit videri alicui & voluntas possit cogi quo ad actum elictum, accipiendo coactionem pro impedimento actus. Cuius ratio est, quia illud quòd potest impediiri actum cognitionis potest impediiri actum voluntatis, sed multa sunt quæ possunt impediiri actum cognitionis, vt somnus, & aliquæ infirmitates, ergo possunt impediiri actum voluntatis. Et hoc modo, vt videtur, poterit cogi voluntas, & sic dictum fuit lib. 2. di. 25. qu. 3. quod liberum arbitrium seu voluntas potest cogi, accipiendo coactionem largè pro impedimento actus. Sed accipiendo strictè & propriè coactionem non est dicendum quod voluntas cogatur propriè illo modo, quia impedimentum actus nunquã includit violentiam vel coactionem nisi maneat inclinatio rei ad actum: non enim diceretur lapis violètari si prohiberetur moueri deorsum nisi in eo maneret inclinatio ad talem motum, ergo similiter non potest cogi voluntas quantumcumque impediatur ab actu volendi nisi in ipsa maneat inclinatio ad actum volendi. Cum ergo per somnum vel per quamcumque infirmitatem quæ impedit actum cognoscendi, & per consequens actum volendi tollatur inclinatio ad volendum (nulla enim tunc manet in voluntate, neque naturalis, quia nulla talis est respectu illorum ad quæ voluntas est libera, nec voluntaria, quia illa non est nisi velle quòd totaliter est sublatum) patet quòd voluntas impediiri non potest ab actu volendi, sed ideo non debet dici cogi.

8 Accipiendo autem coactionem pro compulsione in contrarium, dicendum est quòd voluntas nullo modo potest cogi quo ad actum illicitum: quòd patet tripliciter. Primò sic: illud quòd est tale per essentiam non potest aliquo modo participare conditionem oppositam, sed omne velle est voluntarium per essentiam, ergo nullum velle potest aliquo modo esse violentum, quòd est conditio opposita voluntario. Maior patet: licet enim subiectum quòd nunc est sub vno oppositorum possit esse sub alio (quia nullum conuenit ei per essentiam) tamen vnus oppositorum nunquam potest esse aliud nec simul, nec successiue, sicut albedo nõ potest esse nigredo, aut nigra, licet idè subiectum quandoque sit albu quandoque nigrum. Minor probatur, scilicet quòd velle sit voluntarium per essentiam: quia illud est tale per essentiam, quòd est primò tale, & ratio de cuius omnia alia dicuntur talia per participationem, sed velle est voluntarium primò, nec est aliquid voluntarium prius ipso, omnia etiam alia quæ voluntaria dicuntur, eo ipso voluntaria dicuntur, quæ actus volendi cadit super ipsa, ergo velle est voluntarium per essentiam, ideo nullo modo potest ei cõpetere quòd sit violentum, cum violentum opponatur voluntario sicut naturali, vt patet 3. Ethicorum.

9 Secundo patet idè sic: omne illud quòd potest cogi habet inclinationem determinatam & determinatum modum, vt lapis determinatè inclinatur deorsum & determinato modo, scilicet secundum modum suæ grauitatis, si enim neutrum eorum haberet cogi nõ posset. Quòd patet: materia enim prima, quia indifferèter se habet ad omnem formam quantum est de se, ideo nulla generatio est violenta, vel innaturalis quantum est de se ex parte materie absolutæ, sed si qua generatio vel corruptio dicatur innaturalis,

vt notatur extra de presumptionibus. tale autem periculum animæ maximè tenendum est circa contractum matrimonii.

6 Alius modus dicendi est q̄ consensus sic coactus nō sufficit ad matrimonii, non propter hoc q̄ per sonam coactam presumat non consentire, sed quia iudicat tale consensum nō sufficere ad contrahendū matrimonii. Cuius ratio præcipua est, quia consensus qui est contra naturam matrimonii nō facit matrimonii, sed potius impedit: consensus autem coactus est huiusmodi, ergo &c. Probatio minoris, quia de ratione matrimonii quo ad ius naturale & diuinū est indiuisibilitas, sed huic indiuisibilitati opponitur consensus coactus: quia secundū iura impetrat restitutionem in integrū. Sunt etiam duæ aliæ peruationes ad hoc: vna est, quia cum matrimonii sit vinculum perpetuū, obligatio ad matrimonium debet esse libertina, sed coactio impedit meram libertatem, ergo impedit matrimonium. Alia ratio est, quia matrimonii significat coniunctionem Christi & ecclesie, sed illa est ex mera libertate: quia nō copulatur ecclesia Christo per charitatem nisi libere volens, nec natura conformitate, nisi marie libere consentiente, ergo matrimonium omnino debet esse liberum.

7 Ad cuius ampliore declarationē aduertendum est quod matrimonii de natura sua excepta ratione sacramenti est quiddam contractus subiacens determinationi iuris naturalis & positivi tam civilis q̄ canonici, & vltra hoc habet sacramenti rationem ex institutione diuina. Et istud secundū supponit primum. Quātum ad primū ecclesia habet ius determinandi circa matrimonii an sit contractus legitimus an non: sed circa secundū nō habet immediatē autoritatem aliquid ordinandi vel immutandi circa essentialia matrimonii, vt est sacramenti, nisi mediante primo quia si non est legitimus contractus, non est legitimū matrimonium, nec verū sacramentum. Secundū hoc potest dici rationabiliter quod consensus coactus nō sufficit ad matrimonium contrahendum, nec secundum iudicium ecclesie, nec secundū iudicium conscientie: quia ecclesia multa potest determinare circa contractus irritando vel approbando, prout ratio dicitur. Cum ergo ecclesia nō reputet consensus coactum sufficere ad alios contractus, quin possint & debeant rescindi vel retractari, potest tamen rationabiliter determinare quod non sufficit ad contractum matrimonii consensus coactus, cum verum matrimonium separari non possit.

8 Si autem matrimonii secundum se totū est præcisè sacramentū solum innitens fidei (vt baptismus, confirmatio & ordo) tunc consensus quantumcumq̄ coactus dum esset verus consensus, esset sufficiens ad matrimonii contrahendum. Quod patet dupliciter. Primo sic. Si matrimonium esset purè & præcisè sacramentū (vt baptismus, confirmatio & ordo, & cetera sacramenta quæ tenentur sola fide) tunc de matrimonio, vt de aliis predictis sacramentis deberet esse idem iudicium, sed intentio suscipiendi baptismi, confirmationē vel ordinem quantumcumq̄ coacta sufficit ad verum sacramentum, ergo consensus quantumcumq̄ coactus sufficeret ad matrimonii. Item inconstans ita cogitur per leuem metum, sicut constans per probabilem: neq̄ enim hic & ibi est differentia in consensu coacto, sed in motiuo, quia virtuosus & constans non metuit ex leui estimatione, sed forti & probabili, inconstans autem leuiter metuit: si ergo matrimonium esset strictè & præcisè sacramentum, vt alia sacramenta, vbi esset consensus equaliter coactus, licet non ex æquali causa, deberet esse æqualiter matrimonium, sed æqualiter coniungitur inconstans per leuem motum, sicut virtuosus & constans per probabilem, ergo debet æqualiter matrimonii censi esse vel non, tam secundū iudicium conscientie q̄ ecclesie, quādo consensus est coactus per metum cadentē in constantem virum, & per metum cadentem in inconstantem virum. Quod non est verum, quia ecclesia quæ rationabiliter iudicat de contractibus, non iudicat idem in his quæ sunt per metum cadentem in constantem virum: & in his quæ sunt per metum non cadentem in constantem virum & quia matrimonii vt est sacramentū supponit contractum legitimum, ideo vbi est coactio per metum cadentem in constantem virum, nō est contractus legitimus matrimonii, nec verum sacramentum, vbi autem est coactio per me-

tum qui non cadit in constantem virum est contractus legitimus & verum sacramentum.

9 AD primum arg. dicendum quod non est similiter de minis & blanditiis: quia inductio per minas dirimit consensum, inductio autem per blanditiis auget.

10 Ad secundum dicendum est quod licet voluntas coacta & volūtariū mixtum magis sint voluntariū quā inuoluntariū, ecclesia tamen talem consensum iudicat non sufficere ad contractum matrimonii. Et hoc quidē potest, cum matrimonii secundum se sit quidam contractus nec sit purè, nec præcisè sacramentum sicut baptismus, ordo, vel confirmatio prout superius est expressum.

Sententia huius distinctionis. XXX.
in generali & speciali.

Nec solum coactio. Superius determinauit Magister de impedimento coactionis. hic verò determinat de impedimento erroris. Et cum hoc sequitur illa pars in qua determinat de causa finali matrimonii, & diuiditur in tres. Primo determinat de impedimento erroris. Secundo incidenter de consensu qui fuit in matrimonio beate Mariæ Virginis. Tertio de fine matrimonii ob quā. factam matrimonium contrahitur. Secunda ibi, præmissis aliquid addendum est. Tertia ibi, exposito quæ sit causa efficiens. Prima in duas. Primo ostendit quis error impedit matrimonium. Secundo obicit in contrarium, & soluit. Secunda ibi, sed obicitur de iacob. Secunda pars principalis in qua determinat de matrimonio beate Mariæ virginis, diuiditur in duas. Primo ostendit cuiusmodi consensus fuit. Secundo ostendit quod illud matrimonium fuit perfectum ibi, inter quos, vt ait Aug. Tertia pars principalis in qua determinat de causis matrimonii, diuiditur in tres. Primo ponit causas finales matrimonii principaliter & singulariter. Secundo excludit errorem. Tertio ponit specialiter causas matrimonii beate Virginis. Secunda ibi, nec est assentiendum illis. Tertia ibi, habuit coniugium Mariæ.

2 IN speciali sic procedit. Primo proponit quod error impedit matrimonium, non quidem error qualitatis, nec fortunæ, sed conditionis, vt quando putatur esse liber qui seruus est: & similiter error personæ quandoque impedit matrimonium, vt si quis perat hanc mulierem scilicet nobilem in matrimonium & detur ei ignobilis, & etiam si aliquis emat aurum, & detur ipsi aurichalcum nō est venditio, sed deceptio. Et error personæ, quando putatur hic esse homo & est alius. Error autem conditionis est quādo liber creditur, & seruus est. Error fortunæ est quādo aliquis putatur esse diues qui pauper est, vel ecduerso. Error qualitatis quādo putatur esse pulcher & est turpis, bonus & est malus. Postea obicit in contrarium de iacob qui accessit per errorem ad Liam: & respondet quod hoc factum est mysticè, nec fuit matrimonium illud per errorem illum, sed per consensum qui postmodum accessit. Excusatur tamen iacob de fornicatione, quia ad eam accessit uxorem suam credens esse: & sic maritali affectu eam cognouit, & ita uxori debitum reddidit vel perfoluit: sicut excusatur accedens ad sororem uxoris, quā in lecto inueniens nesciret. Et sicut excusatur angelum venerans malum credens bonum esse, & similiter consentiens opinioni illius quem credidit August. vel Ambro. etiam dicit quod non peccaret. Postea quærit in quo consenserit beata Virgo: proposuerat enim se seruatam virginatē nisi ei Deus aliter reuelaret, sed ipsum votum non expressit ore sed committens virginatē diuinæ dispositioni consentit in copulam maritalem sive in societatem coniugalem ex familiaris consilio spiritus sancti: & secundum Aug. implicite consentit in carnalem copulam committendo se diuinæ dispositioni in vtraq̄. s. virginatē & cōmissione. Postea simul cum viro labiis expressit vtrum & vterq̄ in virginatē permansit. Postea dicitur quod illud coniugium perfectum fuit sanctitate, licet non significatione: quia coniugium quod est sine copula carnali, quāuis sit perfectum quantum ad veritatem, vel sanctitatem coniugii, non tamen secundum significationem, quia non ita perfectè significat coniunctionem Christi & ecclesie, sicut coniugium per carnalem copulam consummatū: & quod illud